

Юлія Белова, кандидат педагогічних наук, доцент
Олександр Христіанінов, кандидат педагогічних наук, доцент,
проректор з навчальної роботи
Бердянського державного педагогічного університету

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

У статті досліджується кредитно-модульна система організації навчального процесу під час художньо-трудової діяльності студентів, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць.

Постановка проблеми. Сьогодні вузівська освіта в Україні виходить на якісно новий рівень, зумовлений змінами у суспільно-економічному житті, що підтверджується підписанням державою Болонської декларації. У зв'язку з цим серед ВНЗ країни зростає активність щодо впровадження у навчальний процес ECTS (European Credit Transfer System) – європейської системи перезарахування кредитів. ECTS передбачає використання широко поширеної у світі кредитно-модульної системи оцінювання навчальних досягнень студентів. Ця система виникла в Європі для спрощення процедури міжнародного студентського обміну та розглядається країнами-членами Європейського союзу як невід'ємна складова європейської інтеграції.

Аналіз досягнень з проблеми. На підставі аналізу наукових робіт учених-педагогів А.М.Алексюка, В.Г.Гольдшміта, С.І.Кулікової, І.Ф.Прокопенко, П.А.Юцявичене та ін. можна зробити висновок, що кредитно-модульна система організації навчального процесу – це така модель організації навчання, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць [2].

Мета цієї статті – розкрити зміст та педагогічні умови художньо-трудової підготовки студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання у вищому педагогічному закладі освіти.

Основний матеріал дослідження. Центральним поняттям кредитно-модульної системи є модуль. Зміст поняття “модуль” нині залишається дискусійним питанням і тлумачиться вченими неоднозначно. Одні науковці це поняття пов'язують з когнітивним аспектом навчання, інші ж розглядають його як відносно самостійну частину навчально-виховного процесу [4].

У нашому розумінні змістовий модуль – це

визначена одиниця навчання, яка одночасно є системою навчальних елементів, об'єднаних за ознакою відповідності визначеному навчальному об'єктові, і характеризується відносною цілісністю та самостійністю у складі навчального курсу. Порівняно з традиційною темою, змістовий модуль становить укрупнену одиницю змісту і процесу навчання та є логічно завершеним блоком навчального матеріалу.

Навчальним елементом в нових умовах побудови змісту дисципліни постає автономний навчальний матеріал, який пропонується для засвоєння елементарної одиниці знань або вмінь, що використовується для самонавчання або навчання під керівництвом викладача. Цей елемент починається з декларації про той обсяг знань та (або) вмінь, яким повинен оволодіти студент, і містить відповідний теоретичний матеріал, різні тести, вправи та обов'язково закінчується тестом “перевірка досягнень”, результати якого свідчать про рівень засвоєння знань змісту певного матеріалу.

Навчальний матеріал ґрунтується на змістових модулях, які є основними структурними одиницями навчального курсу. Кожен навчальний елемент має складатися з певного обсягу навчальної інформації, яка має самостійну логічну структуру і зміст та дає можливість оперувати цією інформацією у процесі розумової діяльності учнівської молоді. Результатами навчання за кредитно-модульною системою є специфічні інтелектуальні та практичні навички, що формуються в результаті засвоєння студентом змісту освітньої програми навчання.

Основними положеннями впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу є:

- розподіл змісту освіти на відносно єдині та самостійні, за навчальним навантаженням

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

студентів, сегменти, які забезпечують набір відповідної кількості кредитів, що узгоджені з встановленою нормою виконання студентом навчального навантаження та відповідну для окремої дисципліни кількість кредитів, що передбачає виконання необхідних видів діяльності, обумовлених програмою вивчення навчальної дисципліни (принцип модульності);

- організація процесу оволодіння студентами змістовими модулями та виявлення специфічного для модульного навчання використання методів і прийомів навчально-виховного процесу, основним змістом яких є активна самостійно-творча пізнавальна діяльність;

- організація наукового та інформаційно-методичного забезпечення діяльності учасників навчального процесу;

- забезпечення можливостей зміни змісту навчання з урахуванням динаміки соціального замовлення і потреб ринку праці;

- створення умов організації навчання, що вимірюються та оцінюються результатами самостійної пізнавальної діяльності студентів;

- забезпечення та створення умов для розуміння студентом цілей освіти та професійної підготовки, а також можливостей їх успішного досягнення.

Обсяг навчального навантаження встановлюється в академічних кредитах, тобто базується на повному навантаженні студента, а не обмежується лише аудиторними годинами. Сюди відносимо лекції, практичні та лабораторні роботи, семінари, консультації, індивідуальну, самостійну роботу (у бібліотеці чи вдома), підсумковий контроль, дипломну роботу, усвіди практик, передбачені навчальним планом або інші види діяльності, пов'язані з оцінюванням.

Ціна одного кредиту згідно вимогами нормативів ECTS складає 36 академічних годин (16 годин становлять аудиторні заняття, 20 – індивідуальна робота викладача зі студентами та самостійна робота студентів). До аудиторної роботи належать такі форми занять: лекції, семінари, лабораторні та практичні заняття, а до самостійної роботи – підготовка до аудиторних занять, опрацювання розділів, що не розглядаються на лекціях, підготовка і захист контрольних робіт, виконання тестових завдань, написання рефератів тощо.

У зв'язку з орієнтацією системи вищої освіти на підвищення її якості, а також у зв'язку з переходом на кредитно-модульну систему організації навчального процесу, яка передбачає значне зменшення аудиторного навантаження студентів та збільшення самостійної роботи,

необхідно забезпечити наступні умови: систематичну та якісну навчальну роботу студентів; безперервний контроль знань студентів з кожної окремої дисципліни під час навчання; надання повної та об'єктивної оцінки успішності студентів.

Вищевизначені положення та умови впровадження кредитно-модульної системи проілюструємо на прикладі художньо-трудої діяльності, яка є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання.

Восвітньо-професійній програмі спеціальності 6.010100 Трудове навчання (технічна і обслуговуюча праця) значне місце займає модуль-практикум у навчальних майстернях, мета якого – сформувати знання, вміння та навички у студентів з технічної та обслуговуючої праці, які дають можливість на високому рівні проводити заняття з трудового навчання у загальноосвітніх навчальних закладах за напрямком “обслуговуюча праця”.

Навчальним планом для спеціальності “Трудове навчання” на розділ “Практикум у навчальних майстернях з обслуговуючої праці” відводиться 432 години, що складає 12 кредитів (432:36=12). Увесь обсяг змісту дисципліни розділено на чотири частини, кожна з яких викладається протягом семестру.

Виходячи з того, що у сучасній програмі з обслуговуючої праці для загальноосвітніх навчальних закладів основними розділами програми є: обробка харчових продуктів, обробка текстильних матеріалів та виготовлення виробів з них, конструювання та моделювання одягу, а також варіативна частина програми, у якій запропоновано ознайомлення учнів з окремими видами декоративно-ужиткового мистецтва та технологіями художньої обробки матеріалів, було визначено напрями навчальних одиниць розділу програми з практикуму у навчальних майстернях для студентів. Ці частини одержали наступні назви: 1. Культура харчування. Технологія приготування кулінарних страв. 2. Ручна та механічна обробка тканини. 3. Художня обробка матеріалів. 4. Основи ручного в'язання.

Наступним кроком у розробці програми стало наповнення кожної частини дисципліни навчальним матеріалом, необхідним для студента під час його професійної підготовки у педагогічному ВНЗ. Для розв'язання цього завдання автори виходили з того, що головною метою освітньої галузі “Технологія” є підготовка учнів до самостійного трудового життя у сучасному постіндустріальному суспільстві,

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

розвиток і виховання грамотної, творчої, ініціативної особистості. Як свідчить статистика, впродовж свого життя людина 5 – 7 разів вимушена змінювати напрями своєї трудової діяльності, а це передбачає широку технологічну підготовку учнів. До того ж, важливим елементом суспільного виробництва є робота з новою інформацією та творче, дизайнерське рішення постійно усе нових виробничих завдань. Тому “Технологія” виступає найважливішою практико-орієнтованою освітньою галуззю, а вивчення учнями технологій перетворення матеріалів, енергії та інформації дозволяє їм оволодіти практичними навичками цих перетворень, сприяє вибору професії та напряму подальшої трудової діяльності.

Для побудови програми було сформульовано *основні цілі* освітньої галузі “Технологія”:

- політехнічний розвиток молоді, ознайомлення її з основами техніки, сучасними технологіями перетворення матеріалів, енергії та інформації з урахуванням економічних, екологічних та підприємницьких знань;

- творчий та естетичний розвиток, насамперед у процесі виконання проєктів та художньої обробки матеріалів;

- оволодіння загальнотрудовими та життєво необхідними вміннями й навичками;

- забезпечення можливостей самопізнання, вивчення світу професій, придбання практичного досвіду елементарної професійної діяльності з метою обґрунтованого професійного самовизначення.

Основними завданнями цієї галузі було визначено:

- формування технологічної культури та культури праці, виховання позитивного ставлення до праці;

- формування технологічних знань, практичних вмінь і навичок безпечної роботи;

- формування графічних вмінь і графічної культури;

- розвиток навичок проєктної, конструкторської та художньо-трудової діяльності;

- сприяння професійному самовизначенню.

Після визначення основних цілей та завдань освітньої галузі “Технологія” було з’ясовано, що дидактична система модульного навчання для студентів потребує чіткого структурування навчальної інформації, змісту навчання й організації роботи студентів відповідно до логічно завершених блоків навчальної інформації – залікових модулів.

Усі змістові модулі навчального курсу характеризуються однотипною структурою, яка включає:

- зміст у вигляді логічно завершеного блоку навчального матеріалу;

- загальну мету навчання, яка інтегрує вимоги до знань, навичок, умінь і якостей випускника та відповідає змісту модуля в цілому;

- часткові дидактичні цілі навчальних елементів модуля, які визначають обсяг знань, умінь і навичок та рівень їх засвоєння;

- систему технологій і методик навчання, яка забезпечує досягнення цілей навчання з кожного навчального елемента модуля;

- форми організації навчання, що відповідають дидактичному процесу й освітнім цілям [3].

З урахуванням сказаного вище, для кожної частини модуля було розроблено пояснювальну записку, в якій визначалися конкретні завдання та цілі, перелік знань та умінь, якими має оволодіти студент з кожного залікового кредиту, та зміст навчального матеріалу всієї частини.

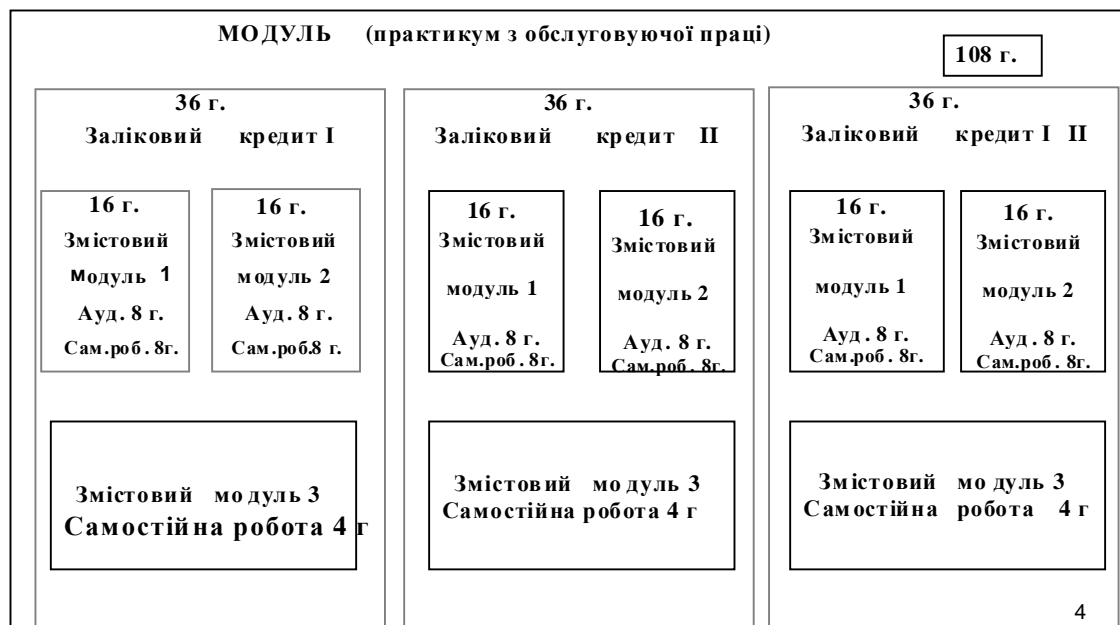
Наступним кроком у роботі над програмою з “Практикуму з обслуговуючої праці” стала розробка структури курсу (модуля) у системі ECTS (схема 1). Для цього було визначено навчальний матеріал кожної частини модуля за трьома заліковими кредитами, оскільки всього на частину передбачено 108 годин, що складає три кредити ($108:36=3$). Кожний заліковий кредит було зручно поділити на два залікові модулі (по 18 годин), які, у свою чергу, складаються з двох змістових модулів (по 9 годин). Таким чином, під час розподілу годин для навчальної дисципліни, ми змогли втілити усі структурно-діяльнісні елементи кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Враховуючи структуру модуля у системі ECTS та розподіл навчального часу з нормативами ECTS на аудиторні заняття в кожній частині навчального курсу, було відведено по 48 годин (16 год. (аудиторних занять) x 3 кредити = 48 год.) та по 48 годин на самостійну роботу студентів. Решта 12 годин залишилась на контроль навчальних досягнень студентів. Однак під час апробації програми було з’ясовано, що самостійну роботу студентів варто використовувати не тільки для вивчення теоретичного матеріалу. Набагато доцільнішим буде використання цього часу для виконання творчих завдань, оскільки програма модуля побудована за лінійно-концентричним принципом (від простого до складного): в межах кожного нового змістового модуля студенти ознайомлюються з технологіями перетворення матеріалів, енергії та інформації на вищому рівні. Використати отримані знання студенти мають у творчій, проєктній діяльності. Тому схема

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Схема 1

**СТРУКТУРА МОДУЛЯ (практикум з обслуговуючої праці)
В СИСТЕМІ ЕСТS**

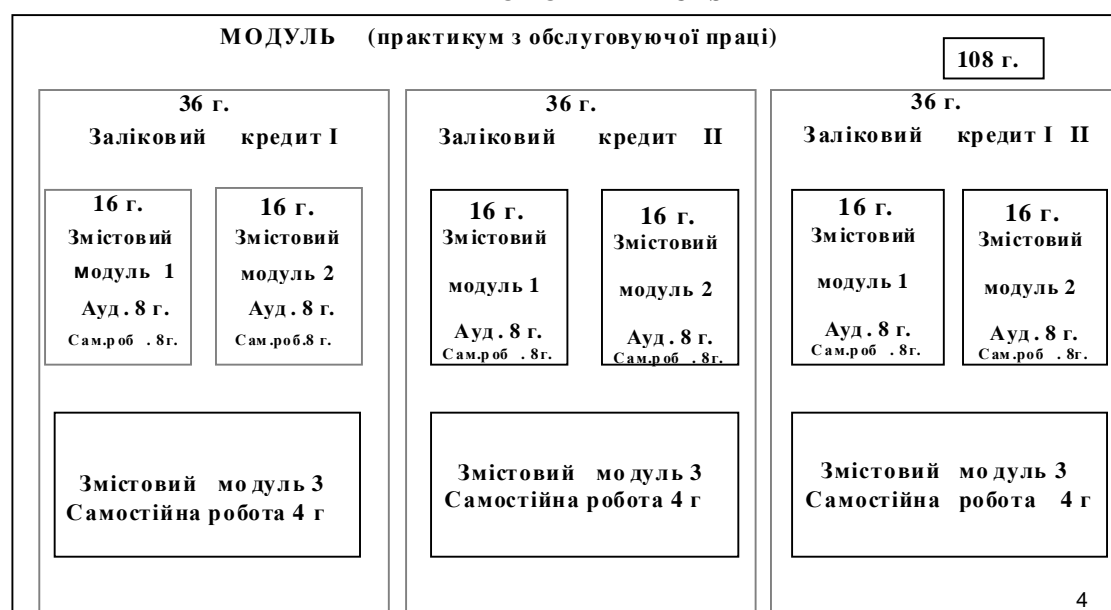
структури модуля в системі ЕСТS перетворилась у наступну: залишилися для кожного модуля три залікових кредити, але змістові модулі стало три – перший та другий мали у своєму складі по 8 годин аудиторної та по 8 годин самостійної роботи,

а третій змістовий модуль складається лише з самостійної роботи, під час якої студент виконував творче завдання (схема 2).

Приклад розподілу годин модуля на залікові кредити та змістові модулі відповідно до

Схема 2

**СТРУКТУРА МОДУЛЯ (практикум з обслуговуючої праці)
В СИСТЕМІ ЕСТS**

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

удосконаленої схеми, представлено у обробка матеріалів” [1].

тематичному плані модуля частини “Художня Таке структурування програми дозволяє чітко

Тематичний план курсу

№ з/п	Назва модуля, теми	Всього годин	Лабораторні заняття	Самостійна робота студентів
1.	Заліковий кредит “Художня обробка тканини”	36	16	20
1.1.	Змістовний модуль 1	16	8	8
1.1.1.	Народна вишивка. Початкові шви	4	2	2
1.1.2.	Мережки	4	2	2
1.1.3.	Художня вишивка	4	2	2
1.1.4.	Аплікація з тканини	4	2	2
1.2.	Змістовний модуль 2	16	8	8
1.2.1.	Клаптикова мозаїка	4	2	2
1.2.2.	Штучні квіти з тканини	4	2	2
1.2.3.	Штучна зелень з тканини	4	2	2
1.2.4.	Композиція із штучних квітів	4	2	2
1.3.	Змістовний модуль 3	4	-	4
1.3.1.	Виконання творчого завдання	4	-	4
2.	Заліковий кредит “Художнє плетіння”	36	16	20
2.1.	Змістовний модуль 1	16	8	8
2.1.1.	Плетіння плоских виробів з бісеру	4	2	2
2.1.2.	Плетіння об’ємних виробів з бісеру	4	2	2
2.1.3.	Вишивка бісером	4	2	2
2.1.4.	Живопис бісером	4	2	2
2.2.	Змістовний модуль 2	16	8	8
2.2.1.	Основні вузли макраме	4	2	2
2.2.2.	Візерунки і техніка утворення макраме	4	2	2
2.2.3.	Збільшення та зменшення плетеного полотна	4	2	2
2.2.4.	Композиція з плетіння	4	2	2
2.3.	Змістовний модуль 3	4	-	4
2.3.1.	Виконання творчого завдання	4	-	4
3.	Заліковий кредит “Художня обробка природного матеріалу”	36	16	20
3.1.	Змістовний модуль 1	16	8	8
3.1.1.	Композиції з природного матеріалу	4	2	2
3.1.2.	Флористика	4	2	2
3.1.3.	Аплікація з соломки	4	2	2
3.1.4.	Аплікація з ячної шкарлупи	4	2	2
3.2.	Змістовний модуль 2	16	8	8
3.2.1.	Пап’є-маше	4	2	2
3.2.2.	М’які іграшки	4	2	2
3.2.3.	Композиції із шкіри	4	2	2
3.2.4.	Композиції з солоного тіста	4	2	2
3.3.	Змістовний модуль 3	4	-	4
3.3.1.	Виконання творчого завдання	4	-	4
Усього		108	48	60

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

вибудувати технологію навчання, що дає можливість вибрати адекватні їй методи і засоби навчання, а студенти одержують можливість, перед вивченням модуля, ознайомитись з дослідженнями чи експерименту. Наведемо приклад тематики лабораторних робіт з частини “Художня обробка матеріалів” [1].
У розробленій програмі курсу “Практикум у

Тематика лабораторних занять

№ з/п	Тема заняття	К-ть годин
1.	Заліковий кредит 1 “Художня обробка тканини”	
1.1.	Технологія виконання швів у народній українській вишивці	2
1.2.	Технологія виконання мережок	2
1.3.	Технологія виконання швів у художній вишивці	2
1.4.	Технологія виконання аплікацій з тканини	2
1.5.	Технологія виконання клаптикової мозаїки	2
1.6.	Технологія виготовлення штучних квітів з тканини	2
1.7.	Технологія виготовлення штучної зелені з тканини	2
1.8.	Виготовлення композицій із штучних квітів	2
2.	Заліковий кредит 2 “Художнє плетіння”	
2.1.	Технологія виготовлення простих візерунків із бісеру	2
2.2.	Технологія виготовлення об’ємних виробів із бісеру	2
2.3.	Технологія вишивки бісером	2
2.4.	Технологія виконання живопису бісером	2
2.5.	Технологія виконання основних вузлів у техніці “макrame”	2
2.6.	Методика читання схем для утворення виробів у техніці макrame та технологія їх виконання	2
2.7.	Технологія збільшення або зменшення плетеного полотна	2
2.8.	Виготовлення композицій у техніці плетіння	2
3.	Заліковий кредит 3 “Художня обробка природного матеріалу”	
3.1.	Технологія виготовлення композицій з природного матеріалу	2
3.2.	Технологія виготовлення аплікацій із сухих рослин	2
3.3.	Технологія виготовлення аплікацій з соломки	2
3.4.	Технологія виготовлення аплікацій з ячної шкарлупи	2
3.5.	Технологія виготовлення виробів у техніці “Пап’є-маше”	2
3.6.	Технологія виготовлення м’яких іграшок.	2
3.7.	Технологія виготовлення аплікацій із шкіри	2
3.8.	Технологія виготовлення скульптур із солоного тіста	2
Усього		48

переліком понять, навичок і умінь, які повинні засвоїти [3].

Варто підкреслити, що специфіка навчального предмету “Практикум у навчальних майстернях” полягає у тому, що аудиторні заняття складаються лише з лабораторних робіт, спрямованих на поглиблення теоретичного матеріалу й формування практичних умінь та навичок, а також умінь аналізувати і застосовувати одержані знання для розв’язання практичних завдань. Метою кожної лабораторної роботи є формування практичних умінь та навичок під час навчального

навчальних майстернях” визначається зміст самостійної роботи студентів з урахуванням вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівців. Навчальний матеріал, передбачений для самостійного опрацювання та опанування студентом, підлягає підсумковому контролю нарівні з матеріалом, який опрацьовується під час лабораторних занять. Нижче наведемо приклад питань для самостійного опрацювання студентами з частини “Художня обробка матеріалів” [1].

Висновки. Досвід роботи за кредитно-

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Питання для самостійного опрацювання студентами

№	Тема для самостійного вивчення	К-ть Годин
1. Заліковий кредит 1 “Художня обробка тканини”		
1.1.	<i>Українська народна вишивки</i> Інструменти та матеріали для вишивання. Засоби закріплення ниток. Техніка виконання початкових швів.	2
1.2.	<i>Мережки</i> Особливості підбору тканини до виготовлення мережок. Підготовка тканини до роботи. Методи обвивання ниток.	2
1.3.	<i>Художня вишивка</i> Способи перенесення малюнку на тканину. Особливості виконання вишивки у техніці “Ришельє”. Особливості виконання вишивки у техніці “Гладь” (лічильна та вільна, одностороння та двостороння).	2
1.4.	<i>Види аплікації з тканини</i> Класифікація аплікацій з тканини за змістом, кольором, технікою виконання. Інструменти та матеріали для виконання нашивної аплікації. Особливості налагодження швейної машини для виконання нашивної аплікації. Підготовка тканини до роботи. Технологія виготовлення нашивної аплікації з тканини на швейній машині. Особливості техніки виконання об’ємної аплікації з тканини.	2
1.5.	<i>Клаптикова мозаїка</i> Історія виникнення клаптикової мозаїки. Матеріали й інструменти для виконання клаптикової мозаїки. Різновид техніки клаптикової мозаїки. Основи технології виготовлення виробів у техніці “Клаптикова мозаїка”.	2
1.6.	<i>Штучні квіти</i> Історія виникнення техніки виготовлення штучних квітів. Матеріали, інструменти та пристрої для виготовлення штучних квітів з тканини. Особливості фарбування тканини та її попередня підготовка до розкрою.	2
1.7.	<i>Штучна зелень</i> Історія виникнення техніки виготовлення штучної зелені. Матеріали, інструменти та пристрої для виготовлення штучної зелені з тканини. Особливості фарбування тканини та її попередня підготовка до розкрою. Призначення штучної зелені в оздобленні композиції.	2
1.8.	<i>Текстильна композиція</i> Поняття про композицію. Кольорове коло. Основи кольорознавства. Розробка ескізу текстильної композиції, її опис. Добір матеріалів, інструментів і пристроїв для її виконання.	2
1.9.	Виконання творчого завдання	4
2. Заліковий кредит 2 “Художнє плетіння”		
2.1.	<i>Бісероплетіння</i> Історія виникнення бісероплетіння. Інструменти, матеріали та пристрої для виготовлення виробів із бісеру. Класифікація виробів з бісеру. Техніка читання схем для виконання візерунків з бісеру.	2
2.2.	<i>Об’ємні джгути з бісеру</i> Розробка технологічної карти для виготовлення щільного кольорового джгута. Виготовлення щільного кольорового джгута.	2
3.	<i>Живопис бісером</i> Історія виникнення живопису бісером. Інструменти, матеріали та пристрої для виконання виробів бісерним живописом. Добір малюнка. Техніка виконання.	2
4.	<i>Вишивка бісером</i> Історія виникнення бісерної вишивки. Інструменти та матеріали у бісерному вишиванні. Особливості застосування бісерного вишивання.	2
5.	<i>Макраме</i> Історія виникнення макраме. Інструменти та матеріали. Особливості добору ниток для виготовлення виробу. Організація робочого місця. Засоби закріплення ниток для роботи.	2

